

Discriminare și romi

"Nu SIDA, ci discriminarea este flagelul mileniului"
Nelson Mandela

Partea I

Convenția pentru eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (1965) formulează că prin **discriminare** se înțelege: "orice deosebire, excludere, restricție sau preferință întemeiată pe rasă, culoare, ascendență sau origine națională sau etnică, care are drept scop sau efect de a distruge sau de a compromite recunoașterea, folosirea sau exercitarea în condiții de egalitate a drepturilor și libertăților fundamentale ale omului în domeniile politic, economic, social și cultural, sau în orice domeniu al vieții publice".

Practicile politice discriminatorii care duc la conturarea și cristalizarea unei politici de segregare sunt extrem de diverse de la cele "soft", preponderent simbolice și până la cele "hard" care, adeseori, sunt forme ale violenței extreme. Scopul acestor practici este de a păstra o anumită ordine socială și politică prin eliminarea corpurilor străine. Din punct de vedere al amplitudinii aplicării segregacioniste, există trei niveluri de segregare (cf. Pierre van den Berghe): micro-segregarea, mezosegregarea, macrosegregarea.

Prin microsegregare se desemnează segregarea referitoare la spații publice (piețe, parcuri, mijloace de transport etc.); mezosegregarea desemnează politica de segregare în termeni de vecinătate urbană, prin delimitarea strictă a locuirii diferitelor rase sau etnii coexistente în cadrul aceleiași comunități urbane. În sfârșit, macrosegregarea este politica de segregare a oamenilor de pe un anumit teritoriu, de obicei teritoriul statului-națiune, în funcție de anumite caracteristici native sau dobândite (culoarea pielii, apartenența religioasă, etnică etc.)

Adjectivul **etnic** derivă din substantivul ethnos, care înseamnă rasă, persoane, națiune sau trib. Astăzi înseamnă în primul rând persoane.

Grupul etnic este definit ca un grup de persoane care au în comun una sau mai multe dintre următoarele caracteristici: limbă, rudenie, strămoși, rasă, cultură, religie, istorie și/sau trăsături fizice.

Oamenii formează grupuri etnice împinși de nevoia lor de identitate și securitate. Formează aceste grupuri etnice pe bază de rudenie și amintiri comune exprimate prin mituri despre strămoși și traume provocate de dușmani.

Grupurile etnice sunt considerate a fi cele mai largi structuri sociale care pot oferi experiențe similare cu cele oferite de apartenența la aceeași familie prin înrudire: drepturi și obligații similare celor familiale, emoții precum dragostea, acceptarea sau empatia. Etnicitatea și înrudirea pot deci ambele oferi:

- solidaritate în momente de stres și sprijin în momente de nevoie
- intimitate și siguranță în relațiile sociale
- predictibilitatea comportamentului atunci când întâlnim oameni necunoscuți

Psihologul Abraham Maslow a realizat o ierarhie a **nevoilor umane de bază** și a afirmat că există niveluri inferioare ale nevoilor umane de bază care trebuie acoperite înainte ca oamenii să treacă la altele superioare.

Oamenii căută întâi să își satisfacă nevoia fizică de *supraviețuire* – ei au nevoie de adăpost, mâncare, apă, căldură și sex. Apoi ei au nevoie de *siguranță* – pentru a fi în afara pericolului și a fricii, pentru a fi capabili să își satisfacă nevoile fizice. Deasupra acestor nevoi se află *nevoile sociale* – oamenii au nevoie să interacționeze cu alți oameni și să aibă relații apropiate de prietenie, să aparțină și să fie incluși într-un grup, să iubească și să fie iubiți. Oamenii au nevoie și de *stimă* – să fie bine văzuți și apreciați de către ceilalți, ca și de ei înșiși. Ei au și *nevoi de realizare personală* – ei au nevoie să aibă realizări, să câștige putere, să își folosească potențialul și să își construiască o identitate.

Comportamentul nostru, determinat de **stereotipuri** și prejudecăți, este adeseori cauza unei comunicări dificile și a conflictelor, în special a celor etnice.

A construi stereotipuri este o funcție naturală a minții umane, care dorind să atenueze anxietatea față de necunoscut, simplifică realitatea complexă și ajută corpul și mintea noastră să dezvolte răspunsuri automate la stimuli similari.

Dar a construi stereotipuri și a le utiliza este periculos, deoarece simplifică realitatea umana complexă negând unicitatea fiecăruia dintre noi. Atunci când construim stereotipuri, adeseori completăm datele care ne lipsesc cu ajutorul cunoștințelor și informațiilor luate din baza noastră de date. Dar cu cât cei pe care îi observăm sunt cultural diferiți de noi, cu atât mai mare este posibilitatea de a greși atunci când ne construim și ne folosim de stereotipuri.

Stereotipurile etnice adeseori conduc la **prejudecăți**, comportamente care se manifesta prin acțiuni și emoții încărcate negativ. Prejudecățile bazate pe simplificarea oricărui grup de oameni într-un stereotip îngust și negativ poate avea consecințe tragice cum ar fi discriminarea, violența și în cazuri extreme genocidul.

Nevoile de bază precum supraviețuirea, identitatea, apartenența la un grup și recunoașterea nu sunt negociabile.

Dacă nevoile de bază sunt amenințate sau neglijate pentru o perioadă lungă de timp, rezultatele pot fi reacții violente. Oamenii nu fac compromisuri atunci când este vorba de nevoile lor fundamentale.

În situații de conflict violent, membrii unui grup etnic se percep ca fiind angajați în acte eroice de apărare împotriva unor amenințări de viață și de moarte. Cel mai adesea, aceștia supraestimează pericolele sau percep greșit intențiile și acțiunile dușmanilor lor.

Violența etnică apare cel mai probabil atunci când:

- (a) antipatia etnică este prezentă
- (b) un eveniment precipită o reacție emoțională de furie și ură
- (c) părțile evaluează ca fiind foarte scăzută probabilitatea de intervenție a celor responsabili cu aplicarea legii și menținerea ordinii
- (d) o parte este susținută de către autoritățile responsabile cu aplicarea legilor.

Antipatia etnică face ca actele care provoacă furia să fie văzute ca acte ale întregului grup, nu doar ale unor indivizi, făcând posibilă violența nediscriminatorie împotriva tuturor membrilor grupului etnic. Celor aflați în conflict nu le pasă dacă membrul grupului este o persoană bună sau rea, ci doar că el/ea este un membru al acelui grup etnic.

Pentru a reduce sau a elimina stereotipurile din viața noastră putem:

- Să ne concentrăm pe fiecare persoană în parte ca individ. Fiecare dintre noi merită să fie considerat ca o ființă umană unică.
- Să fim mai atenți la stereotipuri și la cum acestea ne influențează atunci când interacționăm cu alți oameni.
- Să ne amintim că ar putea exista mai multe diferențe în cadrul unui grup, decât între grupuri.
- Să recunoaștem că facem cu toții parte simultan din mai multe grupuri și că nici unul dintre aceste grupuri luate în parte nu poate explica în totalitate ceea ce suntem.
- Să învățăm să privim lucrurile și din perspectiva celuilalt.

Să adoptăm o atitudine mai umilă când e vorba de obiectivitatea judecății noastre.

Să fim dispuși să învățăm mai multe despre cultura și profilul persoanelor care sunt diferite de noi.

Să neutralizăm stereotipurile atunci când le întâlnim.

Împreună cu drepturile omului vin și responsabilitățile. În calitate de posesori ai unor drepturi, *avem datoria să respectăm drepturile altor ființe umane*. Drepturile au anumite *limite*, în sensul asigurării unui echilibru între drepturile unei persoane cu ale celorlalți. Aceste limite sunt necesare pentru a trăi împreună și cu demnitate. De exemplu, fiecare are dreptul la libertatea opiniei și a expresiei, însă oamenii pot primi pedepse civile și în unele cazuri chiar penale pentru răspândirea de minciuni sau îndemnuri la ură despre alte persoane sau grupuri. Aceste acțiuni degradează demnitatea celorlalți și le violează drepturile. Este de datoria fiecăruia să respecte și să sprijine drepturile celorlalți.

Discriminarea poate fi definită ca tratarea unui individ sau a unui grup ca fiind diferit – superior sau inferior - față de altul, pe baza unor criterii arbitrare precum rasa, culoarea pielii, sexul, limba maternă, religia, opinia politică sau originea socială ori națională. Discriminarea operată pe baza rasei, culorii pielii sau etniei se numește **discriminare rasială** și aproape întotdeauna reprezintă o violare a drepturilor omului.

Drepturile membrilor minorităților rasiale, etnice sau naționale la egalitate în fața legii și la protecție egală în fața legii sunt esențiale pentru principiul non-discriminării.

Normele de drept internațional condamnă discriminarea rasială din domenii ca (dar nu limitate la) educație, sănătate, accesul la o locuință sau la un loc de muncă, precum și accesul la bunuri publice și servicii.

Discriminarea poate avea două forme: "directă" și "indirectă". Potrivit Directivei Consiliului Uniunii Europene 2000/43/EC, privind implementarea principiului tratamentului egal al persoanelor, indiferent de originea rasială sau etnică, discriminarea directă are loc atunci când "datorită originii rasiale sau etnice, o persoană este tratată mai puțin favorabil față de cum este, a fost sau ar fi tratată o altă persoană într-o situație similară". Atunci când un angajator respinge, ca urmare a unei politici, candidați romi pentru postul respectiv, sau atunci când un serviciu de distribuire a locuințelor acordă romilor, în mod sistematic și intenționat, locuințe de nivel inferior, avem de-a face cu exemple de discriminare directă.

Interzicerea discriminării rasiale prin lege nu împiedică guvernele sau alte autorități să creeze și să implementeze programe de "acțiune pozitivă" sau "acțiune afirmativă" menite să sprijine grupurile care sunt în mod tradițional ținta discriminării rasiale. Aceste programe sunt adesea necesare pentru a corecta nedreptăți istorice sau/și pentru a asigura diversitatea. Un astfel de exemplu este candidatura la anumite universități pe locuri separate pentru studenți romi. În prezent, în țările din Europa Centrală și de Est există astfel de programe în domeniul educației superioare, însă această practică nu a fost extinsă și în ceea ce privește acordarea locuințelor sau locurilor de muncă.

Discriminarea rasială - în special discriminarea rasială directă - se bazează atât pe prejudecăți și stereotipuri referitoare la anumite grupuri, cât și pe convingerea că rasa este un factor important ce determină trăsăturile și posibilitățile umane individuale. Cunoscut în mod curent drept **rasism**, această convingere are drept premisă ideea că diferențele provenind din moștenirea genetică sau culturală ar produce în mod necesar rase superioare sau inferioare altora.

Un fenomen similar rasismului este xenofobia. **Xenofobia** este teama de străini sau de necunoscuți și este adesea manifestată prin respingere, ostilitate sau violență împotriva unui anumit grup. Acest tip de discriminare este semnificativ pentru populația romă, adesea percepută ca "străină" în propria țară natală, indiferent de numărul de generații născute pe teritoriul respectiv sau de dreptul la cetățenie în acel

stat. Xenofobia și discriminarea rasială se manifestă frecvent și în cazul refugiaților și imigranților romi care se află pe teritoriul altui stat decât cel de origine. De multe ori, xenofobia este alimentată de lideri politici care promovează politici rasiste sau discriminatorii pentru a-și "proteja" țara de "cei din afară".

Discriminarea, rasismul și xenofobia decurg dintr-o percepție a superiorității etnice sau culturale, ca rezultat al unei viziuni etnocentriste. **Etnocentrismul** se manifestă atunci când cineva privește lumea exclusiv din perspectiva propriei culturi și consideră că celelalte culturi sunt în mod necesar inferioare culturii sale. Oamenii care au o viziune etnocentrică judecă celelalte culturi cu standarde proprii și nu pot trece peste diferențele culturale sau înțelege alte concepții despre lume. Această intoleranță și lipsă de respect pentru cultura, credințele și practicile altor grupuri duc la discriminare.

Deși drepturile omului sunt universale, ele sunt încălcate mai frecvent, în mod disproporționat, în defavoarea anumitor grupuri. Adesea, aceste grupuri sunt comunități sau populații minoritare în interiorul unui stat. Deși nu există o definiție standard, un **grup minoritar** este, în general, "un grup non-dominant de indivizi care au în comun anumite caracteristici naționale, etnice, religioase sau lingvistice diferite de cele ale majorității populației"

Majoritatea statelor lumii au cel puțin o comunitate minoritară și multe au mai multe minorități. Tratatul aplicat grupurilor minoritare și modul de interacțiune cu populația majoritară variază de la stat la stat. În general, politicile față de minorități variază de la integrare la segregare sau excludere și de la asimilare la acordarea de drepturi. Iată mai jos câteva scurte definiții ale acestor tipuri de abordări.

Excluderea: Aceste politici sau practici au drept scop excluderea sau segregarea minorităților pe plan economic, politic, socio-cultural și teritorial. Politicile și practicile de excludere încearcă să "protejeze" populația majoritară de pericolele pe care le-ar putea produce "celălalt" grup. Această abordare are drept rezultat excluderea socială. Un exemplu de politică de excludere față de romi este segregarea educațională a copiilor romi prin repartizarea lor în școli pentru debili mentali sau în instituții de învățământ de o calitate îndoielnică, politică practică în mai multe țări europene.

Asimilarea: Aceste politici încearcă să forțeze o minoritate să adopte cultura dominantă a populației majoritare. Acest lucru se realizează prin politici coercitive care încearcă să "civilizeze" grupurile minoritare sau să forțeze membrii grupului minoritar să se conformeze unor norme culturale definite. Deși astfel de politici sunt frecvent (dar nu întotdeauna) justificate prin intenția de a ajuta minoritatea, ele rămân politici etnocentriste și paternaliste care au drept scop eliminarea culturii minoritare. Romii au fost adesea ținta unor politici de asimilare în multe state europene, în special în perioada regimurilor comuniste.

Integrare: În ceea ce privește tratarea minorităților, integrarea este frecvent considerată o variantă superioară a asimilării. Politicile de integrare sunt considerate a avea drept rezultat "inserarea cu drepturi depline a individului în societate", în același timp respectându-se drepturile individuale, inclusiv cele culturale.

Drepturile minorităților: Politicile care sprijină drepturile minorităților acordă o anumită protecție minorităților în calitate de grup. Aceasta înseamnă că membrilor grupului minoritar le sunt garantate prin lege respectarea drepturilor individuale, precum și anumite compensații care decurg din statutul lor de membri ai unui grup minoritar. Aceste "drepturi speciale" nu sunt privilegii, ci măsuri adoptate pentru a da posibilitatea membrilor grupului minoritar să își păstreze identitatea, caracteristicile și tradițiile.

Principalul tratat dedicat combaterii discriminării rasiale, Convenția internațională privind eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială (ICERD) este cel mai important tratat în ceea ce privește drepturile romilor.

Convenția cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare față de femei 'Convenția femeilor' precizează metode și standarde pe care statele ar trebui să

le urmeze pentru a elimina discriminarea de gen. Drepturile tratate în acest document includ dreptul la tratament egal în fața legii; acces egal la educație, participare politică, angajare, servicii medicale și bunăstare; libertatea de a nu fi expus exploatării sexuale; și posibilitatea unor măsuri temporare speciale pentru eliminarea inegalității. Multe articole din acest document, inclusiv cele referitoare la măsuri care să elimine stereotipurile privind rolul femeilor și al bărbaților, se adresează în special femeilor membre ale unor grupuri/comunități minoritare.

Comitetul pentru eliminarea discriminării împotriva femeilor (CEDAW) monitorizează implementarea Convenției. Acesta este compus din 23 de experți care evaluează fiecare stat odată la patru ani. Comitetul a scos în repetate rânduri în evidență faptul că femeile sunt adesea lipsite de drepturi pe baza apartenenței lor etnice sau rasiale. În concluziile recentului raport privind Germania, Comitetul a arătat eșecul statului în protejarea cu mijloace legale a femeilor roma și sinti, care adesea sunt victime atât ale discriminării rasiale, cât și ale celei de gen. Multe femei și fete sinti și roma din Germania nu beneficiază de o serie de drepturi garantate de Convenție, în special în domeniile educației, posibilității de angajare, serviciilor medicale și participării în viața publică și politică.

Comisia europeană împotriva rasismului și intoleranței (ECRI) a fost înființată în 1994, având drept scop combaterea rasismului, xenofobiei, anti-semitismului și intoleranței la nivelul întregii Europe și din perspectiva protecției drepturilor omului. Organismul se compune din membri independenți, numiți de guvernele naționale, care lucrează pentru întărirea protecției, atât legale cât și politice, împotriva tuturor formelor de intoleranță, inclusiv discriminarea pe bază de rasă, culoare, limbă, religie, naționalitate sau origine etnică.

Adoptată în iunie 2000 și numită în mod formal *Directiva Consiliului 2000/43/EC privind Implementarea principiului tratamentului egal între persoane indiferent de origine rasială sau etnică*, dar cunoscută mai ales drept Directiva pentru egalitatea raselor, aceasta reprezintă cel mai puternic instrument al UE în combaterea rasismului. Directiva stipulează un cadru de cerințe minime pentru "combaterea discriminării pe motive de rasă și origine etnică, cu accentul pe aplicarea principiului Statelor Membre la tratament egal" (Articolul 1).

Cu o arie largă de acoperire, documentul cere statelor membre ale UE să interzică prin lege discriminarea rasială în ceea ce privește ocupația, educația, protecția socială, avantajele sociale și accesul la bunuri și servicii. Statele membre urmează să implementeze în mod direct Directiva în cadrul legislației și practicii naționale pentru a întări protecția împotriva discriminării bazate pe origine etnică și rasială. Statele membre trebuie de asemenea să se asigure că ordinea legală internă include posibilitatea sancțiunii discriminatorilor și compensații pentru victime.

Acest document asigură un minim de cerințe pentru promovarea tratamentului egal al tuturor persoanelor; nu există un standard maximal. Legile și alte prevederi contrare principiului tratamentului egal urmează să fie abolite. În plus, statelor li se cere să desemneze un organism sau organisme pentru promovarea tratamentului egal.

Prin **rasă** se înțelege un grup de oameni care au o moștenire biologică comună și pe care o transmit generațiilor următoare. Rasa este definită în funcție de anumite caracteristici fizice cum ar fi: culoarea pielii, structura părului, forma nasului etc."

Există mai multe interpretări ale **etniei**:

- Grupul etnic este o existență pre-națională afirmată în istorie în primele sale faze.

- Interpretarea biologică a etniei conform căreia etnia este identică cu rasa.

- Înțelegerea etniei într-o manieră spiritualist-psihologizantă conform căreia etnicul unei națiuni este sufletul acesteia.

- Etnicitatea se concentrează asupra elementelor culturale. Membrii unui grup etnic împărtășesc o moștenire culturală comună care include originea națională, limba, religia, portul, preferințele culinare și un sentiment al unei moșteniri istorice comune.

Caracteristicile etnice sunt învățate și transmise din generație în generație. Oamenilor le este mai ușor să evite etichetarea cu identitatea unui grup etnic decât cu o identitate rasială.

Max Weber a definit etnia în modul următor: "grupuri umane ce susțin o credință subiectivă într-o origine comună, datorită similarităților de tip fizic sau a obiceiurilor, sau a amândouă, sau datorită memoriei colonizării sau migrației"

România a ratificat cele mai importante documente referitoare la discriminarea rasială și etnică, incluzând Convenția ILO nr. 111/1958; Convenția ONU privind drepturile copilului; Convenția ONU cu privire la eliminarea tuturor formelor de discriminare rasială; Convenția ONU privind drepturile civile și politice; Convenția ONU cu privire la drepturile economice, sociale și culturale și Convenția europeană a drepturilor omului și toate protocoalele sale.

Raportul guvernului român susține că "Principiul egalității și nediscriminării, care stă la baza sistemului universal al drepturilor și libertăților fundamentale ale omului, este înscris și în Constituția României. Potrivit acestui principiu constituțional, cetățenii români, fără nici o deosebire de rasă, de naționalitate sau de origine etnică, de limbă și de religie, de opinie sau de apartenență politică, se pot prevala, în mod egal, de toate drepturile și libertățile prevăzute în Constituție și în legi, pot participa în egală măsură la viața politică, economică, socială și culturală, fără privilegii și fără discriminări, fiind egali în fața legii și a autorităților publice". Raportul relevă de asemenea un soi de ambivalență cu privire la măsurile pozitive: "Măsurile de protecție luate de stat pentru păstrarea, dezvoltarea și exprimarea identității persoanelor aparținând minorităților naționale trebuie să fie conforme cu principiile de egalitate și de nediscriminare în raport cu ceilalți cetățeni români.

În fapt, Codul penal român include prevederi menite să lupte împotriva discriminării și xenofobiei, împreună cu interzicerea propagandei vizând crearea unui stat totalitar; propaganda naționalistă/șovină sau incitarea la ură rasială sau națională; împiedicarea libertății cultelor; și orice acțiune a unui funcționar public de restrângere a drepturilor civile ale cetățenilor pe bază de rasă, sex sau religie.

În luna august 2000, Parlamentul a adoptat Legea privind publicitatea. Legea interzice utilizarea enunțurilor discriminatorii pe bază de rasă, sex, limbă, origine socială, identitate etnică sau națională în publicitate. Spre exemplu, un anunț de genul "Angajăm un bodyguard; romii se exclud" ar fi sancționabil.

Guvernul român a adoptat Ordonanța nr. 137/2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare rasială. Ordonanța 137 definește **discriminarea** ca "orice deosebire, excludere, restricție sau preferință, pe bază de rasă, naționalitate, etnie, limbă, religie, categorie socială, convingeri, sex, orientare sexuală, vârstă, handicap, boală cronică necontagioasă, infectare HIV sau apartenență la o categorie defavorizată, care are ca scop sau efect restrângerea ori înlăturarea recunoașterii, folosinței sau exercitării, în condiții de egalitate, a drepturilor omului și a libertăților fundamentale ori a drepturilor recunoscute de lege, în domeniul politic, economic, social și cultural sau în orice alte domenii ale vieții publice". Sunt interzise comportamentele discriminatorii împotriva persoanelor atât în forma lor activă cât și pasivă.

Prin Hotărârea nr. 430/2001, modificată prin Hotărârea nr. 522/2006 se prevăd îmbunătățirea accesului romilor la o locuință decentă și la servicii publice de tip apă, electricitate, canalizare și sisteme de încălzire precum și asigurarea accesului universal la pachetul minim de servicii medicale prevăzut de lege, inclusiv pentru populația de etnie romă. Se prevede asigurarea participării directe a beneficiarilor la proiectarea, reabilitarea și construirea efectivă a obiectivelor atât ca voluntari cât și ca angajați. Creșterea accesului romilor la serviciile medicale publice se va realiza prin includerea lor în sistemul asigurărilor de sănătate (pe baza parteneriatelor dintre: DSP, CNAS, ONG etc.), cu accent pe problematica de sănătate a femeilor și copiilor.

De asemenea este prevăzută introducerea unor măsuri privind minoritatea romă în procesul de recrutare a personalului din structurile Ministerului Administrației

și Internelor și ale Ministerului Apărării Naționale. Astfel MAI va introduce măsuri afirmative în procesul de recrutare a ofițerilor și subofițerilor de poliție din rândul cetățenilor de etnie rromă, cu precădere în comunitățile compacte de romi. Se vor acorda de către MEC în colaborare cu MAI, MAn, SRI etc. locuri distincte candidaților romi în instituțiile școlare și universitare cu profil militar.

Se vor înființa unități școlare bilingve, pentru copii vorbitori nativi de limba romani, cu predare în limba romani, cu cadre didactice romi (absolvenți CRDIS, institutori romi, mediatori școlari) în comunitățile tradiționale ale romilor.

În aceeași hotărâre se vorbește despre expertul local pentru romi, o persoană bună cunoscătoare a problemelor romilor din zonă, recomandată de către romii din comunitatea locală pentru a o reprezenta în relația cu primăria. Experții locali pentru romi vor fi angajați în cadrul primăriilor și se vor subordona atât primarului, cât și birourilor județene pentru romi. În trimestrul II al anului 2006 se va realiza o analiză pentru a se vedea gradul de angajare, la nivelul primăriilor, a experților locali pentru romi.

În perioada 2006-2008 se va realiza permanent un Raport anual de evaluare a discriminării cetățenilor în raporturile cu administrația publică centrală și locală care va conține numărul de reclamații privind discriminarea pe criterii etnice și numărul de cazuri soluționate

La întrebarea „Considerați că în România există discriminare pe considerente etnice?” dl. Cristian Jura a răspuns: „Din punctul meu de vedere nu cred că se poate vorbi de așa ceva, având în vedere prevederile constituționale și celelalte legi în domeniu care există în acest moment. S-ar putea să existe o discriminare care este inconștientă, la nivelul omului obișnuit, dar din punct de vedere legislativ și guvernamental nu se poate vorbi de așa ceva”.

Drepturile romilor au apărut ca domeniu de interes la mijlocul anilor '90 odată cu Centrul European pentru Drepturile Romilor (European Roma Rights Center, ERRC).

Toți bărbații, femeile și copiii împărtășesc condiția de a fi oameni, indiferent de diferențele dintre noi, cum ar fi vârsta, etnia, sexul, orientarea sexuală, convingerile politice, religia, originea socială sau națională, limba, averea, nașterea sau alt statut. Fiecare dintre noi, ca ființă umană, are dreptul la respect.

Istoria romilor este aproape imposibil de stabilit cu exactitudine, deoarece romii nu au scris nimic până de curând. Aproape tot ce se știe despre istoria romilor veche se datorează lingvisticii.

Evidențe lingvistice și culturale dovedesc clar că romii sunt de origine indiană, probabil din regiunea nordică Punjab. Se estimează că plecarea lor din India a avut loc acum cel puțin 1000 de ani. Unii cercetători consideră că au existat mai multe valuri de migrație din India.

Limba romani are importante influențe persane și armene, ceea ce dovedește trecerea romilor prin aceste țări. Probabil ca urmare a invaziei turce, romii au intrat în Balcani în secolul al XIV-lea, și după cucerirea Balcanilor de către forțele otomane unii au pătruns în vestul Europei.

În Europa, romii au fost ținuți în sclavie în Balcani ori și-au continuat călătoria răspândindu-se în toată Europa, din Spania (1425) până în Finlanda (1597). Pentru a obține permise de trecere prin țările din apus, unii romi au pretins că sunt creștini din Egipt veniți în pelerinaj. Acest lucru, asociat cu înfățișarea lor străină, duce la denumirea engleza de "gypsy" și cea spaniola de "gitano", de la egiptean. Abia în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea Europeanii și-au dat seama că limba romani seamănă foarte mult cu hindi, stabilind originea indiană a romilor.

În general, romii și-au păstrat mult timp stilul de viață nomad sau semi-nomad în mijlocul unor societăți sedentare, ceea ce le-a permis să-și păstreze identitatea ca

popor. Deși au fost primiți inițial cu mare curiozitate și chiar entuziasm, odată ce europenii își dau seama că "pelerinii din Egipt" au de gând să stea permanent în țările lor, se iau numeroase (și variate) măsuri împotriva lor.

În perioada interbelică, romii constituie un grup heterogen, având ca limbă maternă romani, româna sau maghiara și aflându-se la diferite niveluri sociale și economice. În general, ca grup, romii sunt mai degrabă marginalizați sau în cel mai bun caz tolerați, decât acceptați ca minoritate. Până în acel moment, ascensiunea socială a unor romi însemna de regulă pierderea identității lor etnice. Însă intelectualii romi încep să constituie organizații cu scopul de "emancipare și redeşeptare a neamului rom" și apar publicații ca ziarul "Glasul Romilor" (1934-1941). Aceste tendințe nu au timpul să se consolideze din cauza instaurării dictaturii și începerii războiului. Regimul Antonescu deportează în Transnistria peste 25.000 de romi; se apreciază că peste jumătate au murit din cauza condițiilor foarte grele de acolo. Regimul comunist care s-a instaurat după al doilea război mondial duce o politică de asimilare, iar romii își pierd statutul de minoritate etnică. În pofida doctrinei comuniste egalitare, romii sunt discriminați în continuare, primind locuințe la marginea localităților și slujbe de puțină importanță.

La recensământul populației din 1930, s-au declarat țigani 262.501 persoane, adică 1,5 la suta din populația României. Dintre acestea, 221.726 (84,5 la suta din total) trăiau în sate, iar 40 775 (15,5 la suta) în orașe.

Recensământul efectuat de Jandarmerie și Poliție în întreaga țară, la 25 mai 1942 a urmărit stabilirea persoanelor care intrau în categoria rromilor-"problemă". Au fost înregistrați, împreună cu familiile lor: rromii nomazi și, dintre rromii stabili (sedentari), aceia care suferiseră condamnări, recidiviștii și cei fără mijloace de existență sau fără ocupație precisă din care să poată trăi. Au fost trecute pe liste, în total, 40 909 persoane: 9 471 de rromi nomazi și 31 438 de rromi stabili.

Astăzi, în România venitul mediu pe persoană al romilor este mult sub cel al societății în general și speranța de viață este cu peste 10 ani mai mică. Totuși, comunitatea romilor face pași importanți spre a deveni o minoritate etnică în sensul modern al cuvântului, ca membri ai societății românești și nu ca grup doar tolerat. Integrarea aduce însă pericolul asimilării (pierderii identității etnice și culturale).

Păstrarea identității și tradițiilor minorității rome este strâns legată de păstrarea portului tradițional. Din păcate, în ziua de astăzi portul tradițional nu este acceptat de societatea românească în general.

Pentru bărbați, de obicei nu există o îmbrăcăminte tradițională. Unii bărbați poartă pălării și mustați mari. La ocazii deosebite, bărbații rromi poartă un costum bun, deseori viu colorat.

Romanca tipică poartă fustă lungă, din mai multe straturi și bogat colorată, cercei mari, părul lung, împletit și uneori o floare în păr. Tradiția rromă este că picioarele unei femei nu trebuie să se vadă; de altfel, întreaga parte inferioară a corpului unei femei este considerată impură. Încălcarea acestui principiu este foarte gravă, deci fuste lungi trebuie purtate întotdeauna. Rromii poartă deseori roșu, deoarece această culoare este considerată norocoasă (probabil

datorită credinței străvechi că sângele este sursa vieții și vitalității).

Cu excepția culorilor, o femeie nu are o garderobă prea variată. Tradiția spune că o femeie măritată trebuie să poarte un batic pe cap pentru a-și arăta starea civilă. Femeile poartă de obicei bijuterii de mare valoare. Bijuteriile nu numai că sunt frumoase, dar au și o valoare practică: rromii nomazi nu au (sau nu aveau în trecut) conturi la bancă sau locuri sigure în care să-și țină averea, așa că cel mai sigur era să o poarte cu ei tot timpul. Femeile calderaș sunt binecunoscute pentru tradiția lor de a purta bani de aur, sau galbi, în păr sau cusuți în haine. De asemenea, mulți rromi poartă amulete norocoase.

Ghicitul este și a fost întotdeauna asociat cu rromii. Există mai multe motive pentru care aceasta activitate i-a atras pe rromi. În primul rând, pentru gadje, rromii au avut o aură misterioasă încă de la venirea lor în Europa și această percepție a fost menținută de faptul că rromii arătau diferit și nu le plăcea să se amestece cu ceilalți. Odată ce au fost asociați cu o lume misterioasă a magiei, ghicitul li se potrivea perfect și era și o modalitate simplă de a câștiga bani.

De-a lungul timpului, rromii au folosit multe metode de ghicit, de la boluri de cristal, cărți de tarot până la numerologie (interpretarea numerelor) și cititul în palmă. Ghicitoarele pretind că puterilor lor vin din lumea supranaturalului. Totuși, o explicație mai rezonabilă este că adevărata pricepere a ghicitoarelor este remarcabilă lor abilitate de a judeca caracterul omului și a vedea ce-și dorește acesta. Adevărul e că oamenii țin minte ce se îndeplinește și uită ce nu se îndeplinește.

Pentru a mulțumi clienții, ghicitoarele prezic deseori un viitor favorabil. Dar pentru a trezi interesul, ele îi previn de multele pericole care le stau în cale, care pot fi prevenite, desigur, tot de ele. Ca o regulă, ghicitoarele nu folosesc ghicitul cu alți rromi.

Rromii poartă deseori amulete și talismane norocoase, pentru a preveni necazurile, spiritele rele și boala. Rromii folosesc și ierburi în vindecarea bolilor, multe dintre acestea având proprietăți farmaceutice recunoscute și de medicina convențională.

Ileana Alexe

Bibliografie:

- ✘ <http://www.undp.ro/HDR2004-ROM.php>
- ✘ <http://rroma.siteuri.ro/discriminare.php>
- ✘ FPDL – Fundatia Parteneri pentru Dezvoltare Locala, E-mail: fpdl@fpdl.ro, Website: www.fpdl.ro
- ✘ http://www.fpdl.ro/WHAT_IS_ETHNIC_CONFLICT_RO.doc
- ✘ <http://www.presidency.ro>
- ✘ <http://www.romanothan.ro/romana/studii/concepte/segr.htm>
- ✘ „In Romania nu exista discriminare etnica” - interviu cu Cristian Jura, presedintele Consiliului National pentru Combaterea Discriminarii Autor: Marian Chiriac
- ✘ Cum să îți cunoști drepturile și să lupți pentru ele - Ghid pentru activiștii romi (Acest manual a fost realizat în cadrul unui proiect sprijinit de British Foreign and Commonwealth Office)
- ✘ European Roma Rights Center. Barriers to the Education of Roma in Europe. Budapesta, 2002
- ✘ United Nations Office of the High Commissioner for Human Rights. Fact Sheet No.18, Minority Rights. Accesabil la <http://www.unhcr.ch/html/menu6/2/training.htm>
- ✘ Ringold, Dena, Mitchell Orenstein & Erika Wilkens. Roma in an Expanding Europe: Breaking the Poverty Cycle. Washington DC: The World Bank, 2003, p.19.
- ✘ Amnesty International. Using the International Human Rights System to Combat Racial Discrimination. London: 2001.
- ✘ Oficiul OSCE pentru comunități rome și sinti www.ohchr.org/odihr/cprsi
- ✘ Comisia europeană împotriva rasismului și intoleranței www.coe.int/ecri
- ✘ Centrul European de Monitorizare a Rasismului (EUMC) www.eumc.eu.int/eumc

- ✘ Open Society Institute (OSI) www.soros.org
 - ✘ <http://www.roportal.ro/articole/69-2.htm>
 - ✘ [http://www.romanothan.ro/romana/rapoarte/docs/programul de monitorizare a acce.htm](http://www.romanothan.ro/romana/rapoarte/docs/programul_de_monitorizare_a_acce.htm)
 - ✘ Textul integral al plângerii colective a ERRC împotriva Italiei este disponibil pe Internet la: http://www.errc.org/Advocacyletters_index.php.
 - ✘ ERRC Country Report – Time of the Skinheads: Denial and Exclusion of Roma in Slovakia, poate fi accesat la http://www.errc.org/Countryrep_index.php.
 - ✘ Ordonanța nr. 137 din 31 august 2000 privind prevenirea și sancționarea tuturor formelor de discriminare, publicată în Monitorul Oficial nr. 431 din 2 septembrie 2000, aprobată prin Legea nr. 48 din 16 ianuarie 2002, cu modificările și completările ulterioare
- Hotărârea nr. 430 din 25 aprilie 2001 privind aprobarea strategiei guvernului României de îmbunătățire a situației romilor publicată în Monitorul Oficial nr. 252 din 16 mai 2001, modificată prin Hotărârea nr. 522 din 19 aprilie 2006